

lahko preveval samo optimizem. Tudi v prihodnje bo eno temeljnih vprašanj prav to, kako zagotoviti in ohraniti enakopravnost in enake možnosti vseh, ki govorijo v imenu skupnosti, in biti vsak trenutek, če je potrebno, zmožni za skupna dejanja, kot se je tokrat zgodilo ob plebiscitarnem spretju ustavnih dopolnil k slovenski ustavi. Svoboda in ohranitev svobode nista zmerom eno in isto.

Boštjan M.
Zupančič

Federacija je pogodbeni skupnost

Pravna poanta amandmajev k slovenski ustavi ni zgolj afirmacija slovenske suverenosti. Ta suverenost se javlja v sobesedilu jugoslovanske federacije, zaradi česar vsaka suverenost države članice federacije drugače poantira koncept same federacije. Jasno, da žele na jugu iz tega napraviti ustavno krizo. Toda federacija kot pojmovanje določene skupnosti ni in ne more biti samo podrejanje članic večini, ampak je tudi nekaj, kar obstaja nad in posebej. Ključno vprašanje je, ali je jugoslovanska federacija kaj drugega kot zgolj velikosrbska hegemonija oziroma prevlada manj razvitega juga nad bolj razvitim severom, oziroma prevlada nekega bizantinskega pojmovanja nad srednjeevropsko racionalnostjo. Toda ne bi želel prav tega premočno poudarjati. Pravim, da imajo Srbi med seboj gospode, s katerimi bi se slovenska elita, če je še kaj ostalo, prav lahko sporazumela. Ne verjamem, da je spor med srbskim in drugimi narodi v jugoslovanski skupnosti, ampak pravim, da je v štirideset letih tutele prišlo do takšne negativne selekcije, na jugu še močnej(š)e kot pri nas, da je racionalno sporazumevanje postalo oteženo. V današnji federaciji pa bi slepi na vsak način radi vodili slepe.

Slovenska reakcija na sistemsko iracionalnost v jugoslovanski skupnosti je individualistična. Srbska je hegemonistična. Ne ena ne druga nista produktivni. Nasprotje bi se zlahka preraslo, če bi se na obeh straneh pogajalske mize pojavljali ljudje, ki bi bili dostopni za racionalen dialog, torej moralno zreli in odgovorni ljudje. Slovenske ustavne premene so političen fenomen z ustavnopravnimi posledicami. Srbi vidijo v tem planiran Kučanov manever oziroma klimaks premeditirane protisrbske zarote. Pustimo ob strani dejstvo, da je med severom in jugom otežen dialog, ker gre za kulturni konflikt *antropoloških* razsežnosti. Nesporazumi so največkrat posledica nespameti in v sistemu, ki je sistemsko produciral nespamet in ji dajal prevlado, ne preseneča, če prav tako nastaja sistemski nesporazum.

Samokritično pa je treba poudariti, da je ravno v federaciji *sporazumevanje* temelj skupnosti. To je nekoliko protislovno, ker je ravno federacija izraz *razlik* med članicami, zaradi česar je sporazumevanje manj verjetno: bolj ko potrebuješ soglasje, manj je verjetno, da ga boš imel. *Federacija je pogodbeni skupnost prostovoljno pridruženih članic, od katerih ima vsaka pravico izostati iz skupnosti, če ji v njej ni več vzdržno.* Pametna federativna politika torej *gradi* na skupnih interesih, na objektivno danih skupnih interesih. Teh je v Jugoslaviji dovolj, da bi se skupnost dalo obdržati. Povsem

jasno pa je, da histerija podivjane in režirane kolektivne podzavesti onemogoča razsodno pogajanje, ker ustvarja nabito atmosfero, v kateri je racionalen dialog nemogoč. Srbski voditelji so pogršili, če so mislili, da se Slovenec poda pod hajduškimi grožnjami. Doživlja jih kot ponorele iracionalnosti in na smrt zresnjen razmišlja o gverili in o tem, kako bo branil svoj jezik in svojo neodvisnost.

Resnica o »resnici«

Mag. Viktor
Žakelj

Prav bi bilo, da dopolnilom k slovenski ustavi čimprej damo mesto, ki jim gre v dvestoletnem nacionalnem ozaveščanju našega naroda. Gre preprosto za to, da dejanja ne bi ne precenjevali, še manj pa podcenjevali; oboje nam zna škodovati. V teh zadnjih dvesto letih namreč, ko je bilo narodno čutenje – to je še tudi danes – sila, v imenu katere se je

ustvarjalo in rušilo, osvajalo in osvobajalo, ubijalo in rojevalo, je tudi naš narod opravil ekonomska, politična, kulturna in vojaška emancipacijska dejanja, ki so nas dokončno izenačila s sosednimi evropskimi narodi. Torej tudi s tistimi našimi številčnejšimi sosedi, ki nam v preteklosti z močjo, ki so jo imeli, nikdar niso dovolili, da bi si bili ustvarili nacionalno državo. To križpotje, na katerem so se naselili naši predniki, je bilo, in vse kaže, da je še, preveč pomembno, da bi se mogli potrditi kot »državotvoren narod« v smislu Francozov, Nemcev, Italijanov in mnogih drugih evropskih narodov. A hkrati je tudi res, da je v vseh državah, v katerih nam je bilo in nam je usojeno živeti, zaznavno neko naše prizadevanje, da bi bili – upoštevaje konkretne prilike – gospodarji na svoji zemlji, da bi torej razpolagali z naravnimi bogastvi na svojem celotnem nacionalnem ozemlju in da bi gospodarili z rezultati svojega dela. To je zaznavno tako v majniški deklaraciji iz časov »K und K,« je ozadje za nastanek države SHS, zato so si prizadevali slovenski (in ne le slovenski) politiki ves čas kraljevine SHS in kasnejše prve Jugoslavije, je miselno izročilo slovenske NOB, prvič dokaj jasno zapisano v Kardeljevi – Titovi ustavi iz leta 1974; in to naravno narodno hotenje je v mnogočem dograjeno tudi v naših zdajšnjih ustavnih dopolnilih. Ta proces ekonomske in politične emancipacije našega naroda pa s tem še zdaleč ni končan.

Ni dvoma, da sta ta dva procesa medsebojno povezana, da drug drugega spodbujata ali zavirata, a vendarle dajem prednost ekonomskemu vidiku, nenazadnje zato, ker prikrivamo očitne ekonomske interese, vezane na razumevanje socializma in Jugoslavije. Dejstvo namreč je, da smo našemu političnemu jeziku vzeli sporočilno funkcijo: eno mislimo, drugo govorimo, nekaj tretjega pa pogosto delamo. Naj bom konkreten.

Iz Srbije in njenih filial že nekaj časa streljajo s težkimi topovi na Slovenijo (in Hrvaško). Mi naj bi bili krivi tako za somrak našega socializma kot za slabljenje Jugoslavije. Tako recimo pravijo: Slovenija gospodarsko izkorišča Srbijo, manj razvite – kar celotno Jugoslavijo. Pustimo to